

Kâzım Yaşar KOPRAMAN, Mısır Memlûkleri Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1090, Ankara 1989, XXIII + 258 s. + 1 harita, ISBN 975-17-0489-8

Mehmet ERSAN

Memlûkler, 1250'den 1517'ye kadar Mısır'da hüküm sürmüşlerdir. Mısır Memlûkleri burada Türk Kültürünün yerleşmesi ve yayılmasında önemli rol oynamalarına rağmen, ülkemizde en az araştırma yapılan sahalardan biridir. Yazar, önsözde (s. IX), Memlûk devlet teşkilâtını inceleyen İ. U. Uzunçarşılı ve Sultan Berkûk devri üzerinde *bir* tetkik neşretmiş olan M. C. Şehâbeddin Tekindağ'ın çalışmaları istisna edilecek olursa , Türkiye'de bu konuda yapılmış başka çalışma olmadığını belirtmektedir.

Prof. Dr. K. Yaşar Koprıman, bu eserinde aslında 1412-1421 yılları arasında hüküm sürmüş olan Şeyh el-Mahmudî devri olaylarını ele almaktadır. Böylelikle eser, yazarın kendi ifadesi ile "Şehâbeddin Tekindağ'ın, Berkûk devri üzerindeki çalışması ile A. Darrâc'ın, Barsbay devri hakkında yaptığı çalışmadan sonra, ikisi arasında kalan fasılının yarısını doldurmuş olmaktadır" (s. IX-X).

Müellif, eserin başında İçindekiler, Önsöz ve Kısaltmaları verdikten sonra (s. III-XII), üzerinde çalışmış olduğu dönemle ilgili kaynak ve araştırmaları tanıtıyor (s. XII-XIII), Giriş bölümünde (s. 1-15), Memlûk tarihinin kısa bir özeti verildikten sonra, asıl konu üç bölüm halinde ele alınıyor.

İlk Bölüm (s. 17-114), Şeyh el-Mahmudî'nin çocukluğu, yetiştirilmesi, getirildiği makamlar ve el-Melik ül-Nâsır Ferec ile Halife el-Musta'in Bi'l-lah'ın saltanatı sırasında, sultan olmak için giriştiği faaliyetler ile ilgilidir. Burada Şeyh el Mahmudî'nin Memlûk sultanlarına karşı takip ettiği siyaset ve mücadelelerden başka, diğer emirler ile olan münasebetleri de teferrüatıyla anlatılmaktadır. Yine bu bölümde Şeyh el-Mahmudî'nin Haleb'de Suriye naibleri ile birlikte Timur'a karşı giriştiği savaşta yenilip, tutsak düşmesinin akabinde bölgede yapılan tahribât ve esir düşen Şeyh el-Mahmudî'nin esâretten kurtulduktan sonra, Timur'dan kaçıp kendine sığınan emirleri muhafaza ederek, onları kendi siyasi çıkarları doğrultusunda nasıl kullandığı ele alınıyor.

Eserin ikinci bölümü (s. 115-205), Şeyh el Mahmudî'nin saltanatı sırasında ortaya çıkan iç ve dış siyasî olaylar ile ilgilidir. İç siyasî olaylar kısmında, Şeyh el-Mahmudî'nin Mısır'da güvenliğini tehlikeye sokacak engelleri ortadan kaldırdıktan sonra, Suriye'de sultanlık iddiasında bulunan emirlere hakimiyetini tanıtmak için yaptığı çalışmalarından söz ediliyor. Daha sonra Çukur-ova ve Güney-Doğu Anadolu bölgesinde bulunan Türkmenleri itaat altında tutma gayesiyle yapılan seferler ve takip edilen politika ele alınmaktadır. Şeyh el-Mahmudî'nin Dımaşk işlerini düzene koyduktan sonra Ağustos 1414'de Köpekoğlu Türkmenlerinin eline geçen Malatya'yı kurtarmak ve 1417'de de Güney ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Türkmenleri itaat altına almak için buralara yaptığı seferler incelenmektedir. Bilhassa Ramazanoğulları ile olan münasebetler üzerinde durulduktan sonra, burada yaşayan belli başlı Türkmen topluluklarının ve buldukları bölgelerin adları verilmektedir.

Dış siyasî olaylar kısmında ise, Memlûklerin Osmanlılar, Karamanoğulları, Kara-Koyunlu ve Ak-Koyunlular, Hıristiyan Avrupa ve diğer İslâm devletleriyle olan münasebetleri inceleniyor. Osmanlılar ile olan ilişkilerin konusunu daha çok, her iki ülke arasında tampon bölge oluşturan Karamanoğlu Beyliği ve iki ülke arasında gidip-gelen elçiler oluşturuyor. Memlûklerin Karamanoğulları üzerindeki hakimiyetlerini sağlamlaştırma gayretleri, bu beylik ile olan münasebetler de ele alınıyor. Kara-Koyunlular ve Ak-Koyunlular kısmında ise bu iki Türkmen devleti arasındaki ilişkilerde, Memlûk sultanının takip ettiği siyaset inceleniyor. Avrupa ile münasebetlerde, Akdeniz'de Avrupalılar tarafından engellenen deniz ticaretini yeniden sağlanabilmesi için yapılan çalışmalar anlatılıyor.

Üçüncü bölümde (s. 207-222), Şeyh el-Mahmudî'nin şahsiyetinden bahsediliyor. Onun âdil ve cesur bir insan olmasının yanında dünya malına düşkünlüğü vurgulanıyor. Ayrıca, sultan'ın yaptırdığı cami, medrese, hamam vs. eserlerden bu bölümde söz ediliyor.

Sonuç kısmından sonra (s. 223-224), yararlanılan kaynaklar (s. 225-236) ve dizin (s. 237-258) veriliyor. Eserin en sonuna Memlûk devleti'nin en geniş zamanındaki (XIV. y. y.) sınırlarını gösteren bir harita ilâve edilmiştir.

Prof. Dr. Kâzım Yaşar Koprıman'ın yapmış olduğu bu çalışma, Mısır Memlûkleri Tarihi'nin bir bölümünün daha aydınlığa kavuşturulması ve XV. yüzyılın ilk çeyreğinde Güney ve Güney Doğu Anadolu'da yaşayan Türkmen topluluklarının durumlarının ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca tanıtmaya çalıştığımız eserin bundan sonra Mısır memlûkleri Tarihi üzerinde çalışacak araştırmacılara, kullanılan kaynaklar açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

